

ELŐFIZETÉSI ÁR:

Egész évre . . . 6 korona.
Egyes szám ára 4 fillér.

MEGJELENIK HETENKÉNT EGYSZER:
szombaton és egyes rendki-
vüli alkalmakkor.

A VÁROS

SZERKESZTŐSÉG:
Városi közlevéltár (városház,
fődszint 7. sz. Ide küldendők
a kéziratok.

KIADÓHIVATAL:
Városi könyvnyomda-vállalat
irodája. Ide küldendők
az előfizetési díjak és hirdetések.

KÖZIGAZGATÁSI, KÖZMŰVELŐDÉSI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP.

Főszerkesztő: VECSEY IMRE. ♦♦ Felelős szerkesztő: KONCZ ÁKOS.

Kiadótulajdonos: A VÁROSI KÖNYVNYOMDA-VÁLLALAT.

A levéltárosi állásról.

Még 1907 december havában több törvényhatósági levéltárnok a következő beadványt intézte a vármegyei tisztviselők országos egyesületéhez:

Őszinte rokonérzéssel értesültünk az orsz. egyesületben megindult mozgalomról, mely a vármegyei tisztviselők status rendezését vette célba. Mindnyájan csatlakozunk hozzá, mert tudjuk, hogy arógtönözve készült 1904. évi X. t.-c. sok hézagot hagyott maga után s éppen sarkalatos alapeszméjét — az áll. tisztviselőkkel való teljes egyenlőséget — nem valósította meg.

Nem lehet kétségünk, hogy a megindult mozgalom sikerre fog vezetni, mert hiszen egyesületünkben a vezetőség nagy bölcsessége, tettereje s a tagok lelkes összetartása folytán ma már olyan erkölcsi erő rejlik, mellyel a törvényhozási tényezőknél is számolniuk kell.

A törvényhozás pedig a jogos követelések teljesítése elől nem zárkozhatik el s nem is fog elzárkozni. Az a nagy nemzeti kormány, mely a vasutasok, birák, ügyészek illetményeit bőkezűen rendezi, nem feledkezhetik meg azokról sem és főleg azokról nem, akik nemcsak mint tisztviselők, hanem, mint ezeréves alkotmányunk őrei is szinte példátlan elszántsággal teljesítették mindenkör hazafias kötelességüket.

Az egyesületi központ készítette javaslatot mi örömmel üdvözljük, teljes egészében elfogadjuk, csupán azon tiszteletteljes kérelemmel járunk az orsz. egyesület elé, hogy ennek keretében a mi előmenetelünk is érvényesüljön.

Saját tisztársainkhoz folyamodunk tehát első sorban, tőlük kérjük és várjuk sorsunk jobbra fordulását, mert ők közvetlen közelből ismerik működésünk köreit.

Alázatos kérésünk pedig az, hogy a várm. levéltárak élére állított s egy statusba sorozandó levéltárnokok (főlevéltárnokok) legalább oly arányban és módon, amilyen számarányban és módon a jogvégzetek a VIII. fiz. osztályból a VII. fiz. osztályba lépnek, a IX.-ből a VIII.-ba jussanak.

Midőn e kérelmet feltártuk, sietünk kijelenteni, hogy mi ezzel korántsem azt fejeztük ki, mintha minket nagy általánosságban a VIII. rangosztály illette meg, csupán azt kívánjuk, hogy ebbe a fizetési osztályba hosszas és sikeres szolgálattal után előléphessünk.

Hogy pedig ez nem szerénytelen, hanem nagyon jogos kívánság, megkíséreljük bizonyítani. Nem vonunk párhuzamot a mi állásunk s a jogvégzett várm. tisztviselők állásai közt, csupán a hasonló, vagy kevesebb minősítést igénylő állásokkal teszünk összehasonlításokat. Ezt pedig annál több joggal tehetjük, mert éppen azt akarjuk elérni, hogy előmenetelünk akként biztosíthatassék, ahogy a hasonló állami állásokban biztosított.

Ez az alapja az orsz. egyesület javaslatának s erre helyezkedünk mi is.

Mit is kíván tőlünk a minősítési törvény? Kíván és pedig *minimumként* 8 gimnáziumot, érettségi vizsgát és az orsz. levéltár kezelési szakára megállapított szakvizsgát s különösen a latin és német nyelveket, a diplomatikai rövidítések megértését stb.

Törvényben a szokatlan minimum szó nem jelenthet egyebet, mint azt, hogy maguk a törvényalkotók is érezték ezen minősítés abszolút elégtelenségét s csupán kényszerűségből állapították meg azt, mert tudományos készütségű egyénekre a képtelenül alacsony fizetés mellett nem is számíthattak.

Lássuk csak, mit jegyeztek fel rólunk az országgyűlés évkönyvei. A törvény indokolása így szól: „Egészen új ezen szakaszban az, hogy a várm. és városi törvényhatóságok levéltárainál alkalmazott fő- és allelevéltárnoktól is kívántatik egy *minimális* qualificáció, mely nélkül fontos feladatuknak megfelelni nem volnának képesek“. A 21-es bizottság javaslata pedig ez volt: „A levéltári szakra vonatkozólag a bizottság magáévátette a kormány azon javaslatát, hogy a várm. és városi törvényhatóságok levéltárainál alkalmazott fő- és allelevéltárnoktól is megkívántassék *legalább oly mérvű tudományos qualificáció*, mely nélkül az alsóbb kezelési szaktól eltérő fontos feladatuknak teljesen megfelelni nem képesek“.

A törvény tárgyalása alkalmával Dárday S. előadó, sajnos, nem nyilatkozott, a javaslat ellen felszólaló Szederkényi N. sem. Németh Albert kivihetetlennek tartotta, hogy a várm. levéltárnokok úgy tudjanak latinul, hogy képesek legyenek az okmányokat lefordítani, mert még klastrombeli öreg quardiánok sem képesek erre, aki pedig úgy elsajátítja, annak az akadémiában lesz helye. Nagyot tévedt a temperamentumos öreg követ, mert mi bizony hiven fordítjuk a latin

okmányokat, mindazáltal az adminisztratív teendőkkel tulhalmozott levéltárnoknak tehetsége és szorgalma dacára sem nyílik alkalma arra, hogy a magyar Parnassusra fölemelkedjék.

De még a minimumként követelt szakvizsgát sem lehet kicsinyelni, mert egy — az iskolában tanult klasszikus latin nyelvtől nagyban elütő — holt és egy élő idegen nyelv alapos ismeretét feltételezi. Pedig ez távolról sem elegendő. Aki közülünk hivatását hiven be akarja tölteni, annak éveken át szorgalmasan kell tanulnia a történelmet s segédtudományait, főleg a művelődés történelmet, heraldikát, genealogiát, mert ezek ismerete nélkül nem tud különbséget tenni az értéktelen lom és az örökbecsű oklevél közt s a történelmi, köz- és magánjogi érzékkel nem bíró levéltárnok nyugodtan kiselejtezhethet olyan nagyfontosságú okleveleket, melyek elveszése a történelem ítélőszéke előtt pótolhatatlan kárt jelent; jártasnak kell lenni a diplomatikában és paleografiában, mert különben még a magyar nyelvű középkori okleveleket sem képes elolvasni, nem hogy a latin és német okleveleket megértené s róluk másolatokat, különösen pedig — a várm. ügyviteli szabályzatban gyökerező jogánál és kötelezettségénél fogva — közhitelességü fordításokat adhatna.

Egy szóval a hivatása színvonalán álló levéltárnoknak tudományos alapon akként kell magát kiképeznie, hogy mintegy élő kutforrását képezze az ősi vármegyei intézményeknek.

A tudományos készütségre való hivatkozás pedig éppen nem kérdés részünkről, mert hiszen a m. kir. belügyminiszter ur jelentette ki 1899. évi 3648. sz. eln. jelentőségű határozatában, hogy mi tudományos jellegű foglalkozásra is hivatottak vagyunk. A törvényt magyarázó ezen határozat már egymagában is elegendő volna kérésünk jogos voltát eldönteni.

Állásunk fontosságát még világosabban hirdeti a belügyminiszter urnak a főispánokhoz inzett 1854—1894. számú eme rendelete: „Az ország számos vármegyéjében és városában, kivált a felvidéken, hova a törökpusztítás nem hatott el, a törvényhatósági levéltárakban számos nagy fontosságú anyag van felhalmozva, melyek nemcsak az illető vidék, hanem az egész ország multjára nézve is becses adatokat tartalmaznak. Hogy e becses anyagnak a tudomány hasznát vehesse, első sorban értelmes, képzett levéltárnokokra van szükség. Ezért s a folyó közszolgálat érdekében is szabott meg az 1883. évi I. t.-c. a törvényhatósági levéltárnokokra némi minimális kvalifikációt. Közérdek tehát az, hogy a törvényhatósági levéltárnoki állásokra lehetőleg képes és szakértő egyének alkalmaztassanak“.

A belügyminiszter ur szükségesnek tartja továbbá a levéltári ügy korszerű rendezésére való tekintettel az orsz. és a törvényhatósági levéltárak közt a kölcsönhatás létesítését s hogy a törvh. levéltárnoki állásra az orsz. levéltárban szélesebb körű gyakorlatot szerzett levéltári tisztviselők is alkalmazhatók legyenek — üresedés

esetén a pályázat kiírását és ennek az orsz. levéltárral való közlését.

Hogy történettudósok volnánk, nem állíthatjuk, de igenis önérettel feljegyezhetjük, hogy sorainkban 12-nek már ismert neve van a szakirodalom terén, többen pedig azon az uton vannak, hogy maguknak nevet szerezzenek. Az elméleti képzettséget tekintve pedig többen van főiskolai (jog, bölcsészeti, hittudomány képesítése, mint csupán középiskolai végzettsége.

Nem tudjuk tehát az osztó igazsággal összeegyeztetni, hogy miért kelljen nekünk, vármegyei szakhivatal vezetőinek — minden készütségünk és törekvésünk dacára is — szükségképpen ott befejeznünk életpályánkat, a 4 középiskolai osztályt végzett s a legelemibb teendőket végző irodavezetőnek.

De vissza kell térnünk a levéltári szakvizsgálatra, meg kell emlékeznünk az orsz. levéltári kezelőtiszti állásokról. Még a törvény betűje is valamivel többet kíván tőlünk, mint azoktól. S ez nagyon természetes is, mert míg ők kizárólag csak kezelési teendőket végeznek, a fogalmazás pedig a fogalmazási szakbeliekre hárul: addig mi a fogalmazási teendők ellátására is hivatottak vagyunk. S az orsz. levéltári kezelőtisztek elől még sincs elzárva a VIII. fizetési osztály.

Már az eddigiekből is eléggé kitűnik, hogy a mi készütségünk rovására történik, ha állásunkat a pénztári, számvevőségi, főleg a kezelési szakbeli állásokkal összehasonlítjuk.

Bár unalmas lesz az olvasásra, álláspontunk kidomborítása végett szükségesnek tartjuk felsorolni mindazokat a VI—VIII. fizetési osztályba tartozó állásokat, melyek az 1893. évi IV. t.-c. értelmében a teljes vagy 4 osztályú középiskola elvégzését kívánják. Ezek közül:

a VI. fizetési osztályba tartoznak: lottóigazgató, állampénztári igazgató, számvevőségi igazgató;

a VII. osztályba: pénzügyőrségi felügyelő, állampénztári osztályvezető, állampénzt. főellenőr, fővámházi főigazgató, dohánygyári igazgató, dohánybevéltási felügyelő, számvevőségi főnök, révkapitány, zálogházi igazgató, számvevőségi aligazgató;

a VIII. fiz. osztályba: számszéki irodavezető, számtani segédhiv. főigazgató, detektív felügyelő, állampénzt. pénztárnok államp. ellenőr, adópénztárnok, pénzügyőri főbiztos, főszámvevő, vámfőellenőr, dohánygyári aligazgató, dohánybevéltási felügyelő, dohánybevéltási kezelő, dohányraktári gondnok, lottóhiv. főnök, lottóhiv. ellenőr, zálogházi aligazgató, zálogházi ellenőr, klinikai gondnok, egyetemi gaz. ellenőr, üvegtechnikai műhelyvezető, egy gondnok, honvédménház házparancsnoka, posta és táv. pénztárnok, segédfelügyelő a mértékhitelítésnél.

Ime tehát a középiskolát végzettek eljuthatnak a VI. fiz. osztályba is, a 4 osztályt végzettek elérhetik a VII. rangosztályt.

De lássunk egy példát közelebbi világításban! Az országban 57 pénzügyigazgatósági számvevőség van s ezek közül 3-nak az élén VII. rangosztálybeli van, 47-nek VIII. osztálybeli s csupán

7-nek kivételesen és ideiglenesen IX. osztálybeli áll az élen.

Mindezeknél -- a kezelési szakbelieket most ide nem értve -- a törvény *nem kívánja feltétlenül a főgimnázium elvégzését, hanem megelégszik bármely középiskolával, sőt a 7 osztályu keresk. iskolával, továbbá az egyoldalu katonai oktatást nyújtó katonai iskolákkal, kivételesen pedig 6 osztályu polgári iskolával is.*

A felsorolt áll. tisztviselők anyagi felelősség mellett tulnyomó részben az áll. közvagyon fölött örködnek, mely ha talán tetemes is, de nem pótolhatatlan: mi megbecsülhetetlen és pótolhatatlan szellemi kincseknek vagyunk hivatásos őrzői és magyarázói és a reánk bízott ereklyékért erkölcsileg is felelősek vagyunk; azok állása, ha szakbeli ismeretet kíván is, de mégsem tudományos jellegű, mint a mienk.

Mennyire méltánytalan volna a VIII. fiz. osztályt végleg elzárni előlünk, kik sajátos képzettségünkkel teljesen elszigetelten állunk s a törvényhatóságban semmi más állásra nem számolhatunk, még kézzel foghatóbbá válik, hacsak egyetlen pillantást vetünk a vasutasok fizetéséről szóló 1907. évi L. törvénybe. Mit látunk ebben? *Azt, hogy a IX. fiz. osztály legfelsőbb fokozatába a jegyvizsgáló főkalauz eljut, a mozdonyfelvigyázó megépénsséggel eléri a VIII. fiz. osztálynak megfelelő fizetést.*

Azon körülmény, hogy ők terhesebb munkát végeznek, nem illeszti javukra a mérleget; mert végre is ők mégis csak altisztek, merőben fizikai munkát végeznek s a fokozottabb tevékenységért a gyorsabb haladás, a rövidebb szolgálati idő, az utazási s egyéb pótlékok és kedvezmények bőven kárpótolják őket.

Szinte megdöbbenő, hova jutunk már az összehasonlításokkal s akaratlanul is kitör belőlünk az elkeseredett kérdés: Hát mi szellemi erőink és szorgalmunk végső megfeszítése mellett sem lehetünk érdemesek oly fizetésre, amilyenre érdemes -- egy altiszt? Avagy nem élünk-e kultur államban, hol a közügy javára szolgáló hosszas és fokozott szellemi tevékenységet szükségképen jobban kell honorálni, mint a fizikai munkát?

Szólhatnánk még a levéltárnoki állás történelmi fejlődéséről, a törvényhatóságoknak az automatikus előlépés mellett való állásfoglalásáról és sok egyébbről, de mivel szives türelmüket már ugyis erős próbára tettük, csupán egy látszólagos ellenérv cáfolására szoritkozunk még.

Hallottunk olyan ellenvetést, hogy az 1904. évi X. t.-c. 10. §-a a vármegyének szabad kezett adott egyes tisztviselők javadalmának emelésére, tehát kérelmünket a törvényhatóság saját hatáskörében is teljesítheti.

Ily módon azonban a kérdést megoldani nem lehet. Először azért, mert a vármegye meg sem teszi, nehogy precedenst alkosson; másodsor azért, mert ha a jogos igények eképpen kielégítést nyerhetnének, a statusrendezés szükségessége önmagától megdőlné; harmadszor és főleg azért, mert a törvény csak működési pótlékokat engedélyez, *ez pedig nem a személynek, hanem az ál-*

lásnak szól. Azt pedig magunk sem tartjuk igazságosnak, hogy az előd által hosszas és kiváló szolgálattal kiérdemelt esetleges pótlékokat az ujonnan hivatalba lépő azonnal élvezze.

Mélyen tisztelt Országos Egyesület! Kulturál-lamokban általános a törekvés a köztisztviselői állások színvonalának emelésére. Hazánkban is egyre mélyebb gyökeret ver a közügyet szolgáló tisztviselők erkölcsi és anyagi függetlenítése. Bár ez irányban nálunk még sok a kívánni való, az áll. alkalmazottaknak ugyszólván minden pálya elegendő alkalmat nyújt a tehetség érvényesülésére, a szorgalom és becsvágy fokozására és jutalmazására.

Az ország teherviselő képességét tekintve csupán a várm. tisztviselőknél lehet jogos panaszuk. Avagy nem méltánytalan-e, hogy az ország legjelesebb alispánjai szükségképpen abban a rangosztályban fejezik be pályájukat, amelybe a középiskolát végzett áll. tisztviselő is eljuthat? S ha az áll. tisztviselőnek a középiskola lehetőséget nyújt a VI. osztályba való eljutáshoz, miért ne adhatna nekünk jogot a VIII-hoz?

A törvényben kívánt -- a valóságban elégtelen -- minősítés tehát semmiképpen sem lehet akadály a kérelmünk teljesítésének; minősítésünknek a szerzett jogok respektálása mellett való fokozása esetén pedig a mostaninál fokozottabb lehetne az igényünk is.

Mély tisztelettel és bizalommal kérjük az ország egyesületet: a statusrendezésre kiküldött bizottság nagybecsült tagjait, méltóztassanak jóakarattalag fontolóra venni kérésünket, melyet rideg érvekkel száraz előadásban, de -- úgy véljük -- az igazság meggyőző erejével tártunk fel; *méltóztassanak ezt korábban benyújtott indítványunk folyamományának, tüzetesebb indokolásának tekinteni.*

Tisztársaink közt a legmagasabb rangbeliek soraiban is vannak számosan, kik nagy szeretettel és eredménnyel foglalkoznak a levéltári szakba vágó tudományokkal. Őket még külön is kérjük, tegyenek tanúságot mellettünk, emeljék fel érdekünkben szavukat, kölcsönözzenek sulyt előterjesztésünknek.

Kérésünk igazságos és méltányos elbirálása elé annál nagyobb bizalommal tekintünk, mert *a mi statusrendezésünk számba nem vehető oly csekély anyagi áldozattal jár, mely a többi tisztviselők statusrendezését egyáltalán nem érintheti, annál kevésbé gyakorolhat arra káros befolyást.*

Összes társaink nevében és megbízásából mély tisztelettel vagyunk

a mélyen tisztelt Országos Egyesületnek

1907. dec.

alázatos szolgálai;

Orosz Ernő,

Heves vármegye levéltárnoka
az orsz. egy. váll. tagja.

Köszeghy Sándor,

Pest megye főlevéltárnoka.

Osváth Lajos,

Bihar várm. főlevéltárnoka.

Romhányi János,

Nyitra várm. főlevéltárnoka.

Dr. Magasházy Béla,

Borsod várm. levéltárnoka.

Dukovics István,

Veszprém várm. levéltárnoka.

Bizottságok ülései.

A jog- és pénzügyi bizottság f. hónap 13-kán ülést tartott, melyen jelen voltak Vecsey Imre főjegyző, mint elnök, továbbá Magoss György dr. főügyész, Aczél Géza főmérnök, Simonffy Imre, Tüdős János, Rickl Antal, Bacsó Dezső, Debreczeni Jenő, Márk Endre, Kőrösi Kálmán, Hochfelder Jakab, Varga Károly jegyző.

Az ülésről a következőket jelenthetjük:

Szántó Győző a gyáriparosok országos szövetsége nevében arra kéri a várost, hogy a gyári munkások foglalkoztatására és megélhetésük könnyítésére adjon néhány hold földet, holdanként 40 koronájával bérbe. A bizottság a kérelmet elvben teljesíti, egyelőre azonban a kérelmet átteszi a tanácshoz a végből, hogy jelölje ki tüzetesen a bérbeadható földterületet.

Áttért ezután a bizottság a kisvasutnak villamos vasuttá való átalakítási ügyére. Az előadói jelentés szerint a kisvasut és a város kiküldöttei egy tervezetet dolgoztak ki, mely tervezet nyomtatásban is megjelent. Kéri az előadó e tervezetet a részletes tárgyalás alapjául általánosságban elfogadni.

Mielőtt a részletek tárgyalására átértek volna, Kőrösi Kálmán dr. azt kéri a főmérnöktől, hogy a földalatti, vagy a felső vezeték építése a célzerűbb, az olcsóbb.

Aczél Géza szakszerű magyarázat keretében kifejti, hogy nálunk csakis felső vezetékről lehet szó. Még pedig azért, mert az alsó vezeték üzembizavaroakat idéz elő s építése mintegy kétszáz százalékkal drágább a felső vezetéknél.

Magoss György dr. ugyancsak a részletes tárgyalás megkezdése előtt kéri a bizottságot, hogy első sorban a tervezet 33. §-át tárgyalják le. Szükséges ez azért, mert ez a szakasz a dolog anyagi oldalát oldja meg, még pedig a tervezet szerint akként, hogy a villamos vasut a városnak közel egy millió koronájába fog kerülni. Ha ez az összeg túl nagy volna s a bizottság nem járulna hozzá, akkor felesleges volna minden további munka, mert e szakasz el nem fogadásával kárba veszne minden további munka.

Tüdős János dr. nem tartja tárgyalhatónak a tervezetet ezen a pénzügyi alapon. Míg *Aczél Géza* és *Debreczeni Jenő* szakszerű fejtegetések után e pénzügyi alap elfogadását kérik.

Juhász Ignác a javaslat 33. szakaszát, mely a vita tárgyát képezi, el nem utasíthatja. A mostani állapotokat 1942-ig fent nem tarthatjuk. A jelen állapot visszafejlődést jelent, amit 6 év áldozat árán el kell kerülnünk. A város befektetése nem vész el. A millió áldozat meghozásával nagy rekompenciók vannak. — Tegyük fel, hogy kamatot nem hoz a befektetett tőke. Azonban a szerződés lejártával ráfizetés nélkül jön a villamos a város birtokába. A fő rekompenció pedig abban van, hogy nem kell 1942-ig várni a túl-kölsz lóvonattal, hanem pár éven belül lesz villamos vasut, — Javasolja, hogy az ügyet tegyék vissza a tanácshoz újabb tárgyalások megkezdése végett.

Aczél Géza, *Márk Endre*, *Debreczeni Jenő* felszólalásai után

Kőrösi Kálmán: A vasut kezében van a szerződés, mely szerint 1942-ig kénytelenek vagyunk tűrni a mostani állapotokat. Ezért csak a nagy tőke révén csinálhatjuk meg az általánosan óhajtott villamost.

Bacsó D. indítványozza, hogy a tanács nyoma ki a vasutal kötött összes szerződéseket, hogy a jog- és pénzügyi bizottság tagjai a helyzetet tisztán lássák és aszerint szoljanak hozzá a kérdéshez.

Juhász Ignác azt mondja, hogy a dolgot rend-behozni csak személyes érintkezés alapján lehet. A tanács kiküldöttei e kérdésben nem foglaltak állást. A városnak és vasutnak megbizottai személyes érintkezés által hozhatják tisztába a kérdést. Ő tehát szeretné, ha a tanács maga személyes érintkezéssel hozná tisztába az ügyet. Ha minden megvan, kösse meg a szerződést, hozza ide a bizottság elé. Levelezéssel e kérdést elintézni nem lehet. Mindkét fél kényszerhelyzetben van e kérdéssel. A vasutnak ismernie kell a közönség elégedetlenségét és az abból rászármazó hátrányokat.

Hochfelder Jakab úgy tekinti az ügyet, mint valami üzletet. Képtelennek tartja, hogy a város csak odaadja a pénzt, a haszon pedig másé legyen. *Magoss György* elfogadja *Bacsó* indítványát azzal, hogy kerestessék meg a tanács, hogy szerezze be más városoknak villamos vasutakkal kötött szerződéseit is és csatolja az iratokhoz. Ezt az indítványt elfogadták.

Ezután a színház villamos berendezésének ügyét tárgyalták. Az idén csak részben vezetik be a villanyvilágítást. A berendezés 9800 koronába kerül.

Márk Endre kéri, mibe kerül a színház villanyvilágítása, illetőleg a villamos berendezés? *Debreczeni Jenő* gázgyárigazgató azt mondja, hogy 24,500 koronába. *Márk Endre* javasolja, hogy az egész összeget szavazzák meg. *Debreczeni Jenő* azt mondja, hogy az egész munkát nem tudják elvégezni az idén, mert a gyárak nem képesek a felszerelést megcsinálni. A bizottság elfogadta *Márk Endre* indítványát.

A helyi vasutról.

(Beküldetett.) A helyi vasutról igen sok szó esik a lapokban és méltán. Ez a részvénytársaság sehogy sem akarja a modern eszméket bevinni üzemébe. Menetrendje nem elégíti ki a járókelő közönséget. Felteszi a vaskalapot, nem lát meg semmit, vagy ha meglátja is a hiányokat, ügyet sem vet azok orvoslására.

Régen halljuk a helyi vasutnak villamos erőre való berendezésének tervét. A napokban a jog- és pénzügyi bizottság foglalkozott azzal. Ez alkalommal sok okos szó hangzott el ezen ügyben és jólesőleg emeljük ki, hogy a vita magas színvonalon indult meg és azok, akik hozzászóltak a kérdéshez, egyértelműleg sürgősnek jelezték a helyi vasut villamos átalakítását.

Ez alkalommal nem szándékozunk elébe vágni a városi tanács idevonatkozó intézkedéseinek, hanem pusztán fel-

soroljuk a helyi vasutnál tapasztalható és nézetünk szerint könnyen eltávolítható mizériákat.

Először is a menetrend kétségbeejtően rossz. Az első vonat — a sámsont nem számítva — reggel 6 órakor indul a vasutól. Miért ne lehetne egy vonatot beilleszteni a sámsonti és a 6 órai vonat közé. Ezt a vonatot sokan használnák azok közül, akik kora reggel óhajtanak a fürdőbe menni. Az új vonat beállításának költségeit behozná az utasok száma és sok panaszhang némulna el az új vonat beállításával.

Nagy hibája a mostani menetrendnek az is, hogy ha valaki lekésik az este 7 óra 45 perckor a vasut állomástól az erdő felé menő vonatról, akkor várnia kell 8 óra 23 percig. Sehogy sem lehet megérteni, hogy miért ez a 38 percig tartó szünetelés éppen akkor, mikor a legtöbb ember megy ki a kertekbe és nyaralókba.

Könnyen segíthetne az Igazgatóság a kocszi hiányon. Csodálatos, hogy a déli órákban menő vonatok rendszeresen két kocsiból állanak, pedig ilyenkor megy a legtöbb utas az erdő felé, akik heringek módjára vannak összezsúfolva. Egy kocsi többlet talán csak nem drágítja az üzemet, de ha még úgy volna is, akkor sem szabad elzárkózni a közönség jogos kívánságának teljesítése elől.

Külön kell megemlékeznünk a kisvasut szénjéről, mely oly veszedelmesen ontja a szénport és gonosz szagu füstöt, hogy világos ruhában alig lehet járni ezen a rozzant vonaton. Valóságos szénporesó hull a lokomotív kürtőjéből. És azután lerakódik az ülésekre, a kocsik falazatára, ártva a ruhának és tüdőnek egyaránt.

Hát még azok a kísértetiesen búgó öreg mozdonyok, melyeknek búgása próbára teszi a legedzettebb idegeket is?

A gyermekvédelem.

A rendőrség nemrégiben közigazgatási uton a kihágási ügyekben összpontosította a gyermek feletti bíraskodást és ezáltal egyöntetű és célravezető eljárást produkált oly téren, ahol még leginkább mutatkozik remény arra, hogy a rossz utra tért, züllésnek indult egyén megjavítható.

A gyermekbíróság csodás eredménye tekintetében elegendő, ha a newyorki bíróságra hivatkozunk, amely 1902 szeptember 2-től 1907 december 21-ig öt évi tevékenységének gyümölcse gyanánt 6579 gyermek közül 5543-at megjavítva adott vissza a hazának és a tisztességes társadalomnak.

Az amerikai gyermekbíróságok azonban nemcsak a kihágási ügyekben ítélkeznek, hanem olyanokban is, amelyek nálunk a büntető-bíróságok hatáskörébe tartoznak. Kérdés, hogy nem lehetne-e nálunk is mibamarább legalább a büntetőjárs-bíróságok körébe tartozó ügyekben a gyermekbíróságok áldásos intézményét behozni. Ennek az intézménynek behozatalát valóban nem is kell a törvényhozás számára fenntartani. A bíróságok ugyanis egy bizonyos illetékességi területen többnyire az ügyfelek nevei szerint osztják meg maguk között a bíraskodást. Tisztán adminisztratív uton akként lehetne tehát e gyermekbíraskodást létesíteni, hogy egy bírónak kiosztatnának az összes 16 éven aluli fiatal korukat, mint terhelteket, illető ügyek és így addig is, míg a büntető novella végrehajtási rendelete elkészül és a novella életbe léptethető lesz, ezek a bírák látnák el a gyermek feletti ítélkezést.

Az egyöntetűséget azonban nemcsak a bíraskodás terén nélkülözzük, de az egyes intézmények, törvényhozási alkotások is a gyermekvéde-

lem terén a rendszertelenségnek, ide-oda kapkodásnak a képét mutatják. A gyermekek védelméről találunk intézkedéseket az ipartörvényben ép úgy, mint a büntető törvényben, ezenkívül több fontosabb belügyminiszteri rendeletben. Csaknem példálózva gondoskodik az állam a gyermekekről törvényeiben, Mennyire más az angol childrens bill javaslat, mely felöleli úgy a gyámi, mint az összes büntető és javító rendelkezéseket. Ezt a hiányt leghelyesebben egy egységes gyermekvédelmi törvénnyel lehetne megszüntetni.

Nálunk is, mint az amerikaiaknál, az utóbbi időben a legtöbb és legsikeresebb intézkedések és tervezések nem az állami, hanem a társadalmi téren morültek fel.

A gyermekvédelmi liga a maga asyl d' observation intézményeivel, így a rákoskereszturi intézetével olyan bajokon segít, amelyekhez eddig az állam elmenni vagy nem akart, vagy nem tudott.

Ez év augusztus hó 10-én meg fogja nyitni a liga a szegedi Árpád-otthont, ahol egyelőre 100 gyermek fog elhelyezést tanulni. Az Árpád-otthon 5 pavillonból fog állani és öt önnálló huszas család fog a nevelés és tanításban részesülni.

Ez az intézet a nyílt és zárt rendszer kombinációja és önmagában valóságos gyermekfalu képét állítja majd elének Szeged városának végén. Aradon is létesít a liga gyermekvédelmi telepet, ennek a megnyitása ugyancsak ez évben szeptember 20-án, lesz.

Amíg tehát a gyermekmenhelyen a menhely falai között a beteg gyermeket tartják és így az egésznek kórházi jelleget adnak, a többi egészséges gyermekeket a nevelőszülőkhöz adják, amíg a javító intézetek csak a rossz, elzüllött gyermekeket foglalják magukba, addig a gyermekvédő liga ezen új tanintézetekben a jobb, de elhagyott gyermekeket fogadja szerető karjaiba és úgy az intézeti, mint a családi nevelés áldásaiban részesíti.

Az állami gyermekvédelemnek viszont a — gyermekbíróságok helyes megalkotásában kell a jövőben főcélját látni. De nem elég a bírósági funkció helyes alapra fektetése, mert ez akármilyen helyes és akármilyen kielégítő a jogszolgáltatás szempontjából, ha a bíróság épületéből a gyermek támasz nélkül tér vissza eddigi bűnös társaságának körébe, akkor hiába volt a bírói dorgálás és bírói feddés vagy egyéb ítélkezés, a gyermek újra a züllés útjára fog térni. A gyermeket ezután kell csak igazán ellenőrizni. Ez a feladata külföldön, különösen Amerikában, a probation officernek, az ellenőző közegnek. Ez intézményt kitűnő sikerrel építették ki az amerikaiak, akik a gyermekvédelem terén rendkívül sokat haladtak az utóbbi években. Az 1908 március havában Phliadelpiában Congress of Mathers, anyák kongresszusán, melyen a magyar igazságügyi és belügyi miniszteriumot dr. Rottenbiller Fülöp kir. törvényszéki bíró képviselte, az amerikaiak kimutatták, hogy Phliadelpiában minő érdemes javító, nevelő munkát lehet a szeretet melegével végezni.

Ott például az elemi és polgári iskola a tanítók, gyermekek és szülők háza, ahol bizonyos napokban az esti órákban a szülők a tanteremben megjelennek és mindegyik az iskola padban arra a helyre ül, ahol gyermeke a tanítás idejében ülni szokott és így vitatja meg a tanítóval gyermeke nevelésének módozatait. Oda siet a hivatalos órák végeztével a hivatalnok, oda igyekszik a munkás kék munkászübbönyben, ha a gyárban fárasztó munkáját befejezte. Ott üditi fel lel-

két a gyermekei erkölcsi épségét féltve őrző gondos szülő.

Az amerikai ellenőrző közegnek megfelelő intézményekkel, a patronagenak meglevő, de ki nem épített szervezésével és társadalmi tevékenységgel kell nálunk is a biróságtól kikerülő gyermeket óvni a züllés útjára való visszatéréstől.

A magyar gyermekvédelem a jövőben még nagy feladatok előtt áll. A büntető novellát, mely egész sereg intézkedést tartalmaz a fiatalokorakról, megvalósítani, az életbe átültetni, az egész gyermekvédelmi akciót elkészíteni olyan munka, mely az összes hozzáértő és nemesen érző emberek munkáját igénybe veszi. Olyan munka, melynek sikeres elvégzése a hazának egészséges erős nemzedéket, szebb jövőt fog hozni.

Dr. Lévai Tibor.

Hirek.

— **Szabadságon.** Oláh Károly közművelődési tanácsnok néhány napi szabadságra Gödöllőre utazott.

— **A nagyerdei körut villatelvei.** Lapunk két legutóbbi számában két cikkely jelent meg, melyeknek egyike amellett kardoskodik, hogy a nagyerdei körut külső oldalán villatelveket kell építeni, a másik pedig azt vitatja, hogy nemcsak nem szabad az erdőt épületekkel megrakni, hanem a parkban levő városi villákat is el kell bontani, a parkot megnagyítani és azt gyönyörű sétahely-lé alakítani.

Idevonatkozólag ismét kaptunk egy cikkelyt, melynek tartama a következő:

Nem volna helyes ridegen elzárkózni a villa-épületek elől. Az engedélyt az építkezésre meg kellene adni, úgy azonban, hogy az építendő villák tisztán nyári lakásul legyenek használhatók. A város az épülő körut külső oldalán adjon telkeket jogelismerési díj fejében és kösse ki, hogy harminc év múlva az összes villák tulajdonába mennek át. Ily módon a város egy tisztas jövedelmi forráshoz jutna teljesen ingyen. Aggódnia nem kell, hogy ezek a villák üresen maradnak. Lesz azokra jelentkező elég és hogy ne kelljen évről-évre új bérlőkről gondoskodni, megbízható bérlőkkel köthetne 3—6—12 éves bérleteket.

A mostani városi villákat nem szükséges lebontani, csak arra kell törekedni, hogy azok valamivel kényelmesebbek legyenek. Egy kevés befektetéssel gyökeresen át lehet azokat alakítani. A bérlők bizonyára nagyobb bért fizetnének, mint most, pedig a bérösszeg most sem csekély.

Igen helyes volna, ha a városi Tanács ezzel a kérdéssel foglalkoznék. Sok család maradna itthon és nem költené pénzét a drága fürdőhelyeken. És ami szintén meggondolandó, a város harminc év múlva egy állandó jövedelmi forráshoz is jutna.

— **A Hortobágy vendégei.** A héten a Hortobágyon időztek Fadlallah El Hadad Mihály méneskari ezredes. Szentgyörgyi László és Barbóky Kálmán miniszteri tanácsosok, az ottani ménes megtekintése végett. A vendégeket Farkas Albert mátai biztos kalauzolta.

— **A város adománya.** Szikszay Mihály világtalan ifju, akit a város tanított, kosárfonó műhelyt nyitott. A

városi tanács a kenyerét munkával megkeresni akaró ifjunak műhely berendezési célra kétszáz koronát utalt ki.

— **Három szomszédos város tisztujtása.** Szoboszló, Böszörmény és Hajdunánás a közel napokban tartják tisztujtó közgyűlésüket. A tisztujtás Szoboszlón vert fel nagyobb hullámokat, hol a választók Fekete Sándor jelenlegi polgármester ellenében *G. Tóth János* rendőr-főkapitányt akarják megválasztani.

— **Gavallér vármegye.** Bács-Bodrog vármegye legutóbb tartott közgyűlésében magára vállalta a nyugdíj-szabályzat értelmében a tisztviselők és alkalmazottak által fizetendő 5%-os nyugdíjárulék fizetését. Az összeg 20,000 korona.

— **A szombathelyi kulturpalota.** A szombathelyiek kulturpalotájukat október 10-ikén adják át rendeltetésének.

— **Arad jóltevője.** Andrányi Károly az aradi városi törvényhatóság bizottsági tagja 200,000 koronás alapítványt tett egy gyermekkorház javára. Boldog város, melynek ilyen nagyszívű, lelkes polgárai vannak.

— **Árverés az állomáson.** A vasuti kocsikban és állomási helyiségekben elhagyott tárgyak, u. m. bőröndök, táskák, kalapok, esernyők, botok, ruha- és fehérneműek stb. Debreczen állomás podgyászfelvételi helyiségében 1908 július 23-án, délután 2 órakor kezdődő nyilvános árverésen elfognak adni. — Az állomásfőnök.

— **A tejhamisítás büntetése.** Weinstein Jakab debreczeni tejkereskedő hamisított tejet hozott forgalomba. A büntető hatóság ezért 15 napi elzárásra és 400 korona pénzbüntetésre ítélte. Weinstein felebbezett a közigazgatási bizottsághoz, mely a meghozott ítéletet helybenhagyta. Weinstein Jakab ismét fellebbezett a miniszterhez, ki most helybenhagyta az ítéletet, kötelezván őt arra is, hogy az ítéletet tartozik közzétenni a helyi lapokban. Ezzel tehát lezáródott ez a hosszan húzó ügy. A miniszter ítélete közmegnyugvást kelt, mert ez bizonyára észre fogja téríteni azokat, akik a legszükségesebb ételmi szerrel hamis kézzel manipulálnak.

Pályázati hirdetés

gróf Reichenbach Lessonitz Vilmos által rokkant tengerészek segélyezésére létesített alapítványra.

A trieszti cs. és kir. tengerész kerületi parancsnokság pályázatot hirdet a fentnevezett alapítvány jövedelméből 1908. évi január hó 1-től számítandólag adományozandó egyévi 200 korona segélydíj élvezetével járó alapítványi helyre.

Ezen alapítványra elsősorban az 1864-ik évi május 9-iki helgolandi tengeri ütközetben rokkanttá vált tisztek, valamint az ugyanezen alkalommal elesett tisztek özvegyei és árvái, ilyenek hiányában valamely későbbi tengeri ütközetben rokkanttá vált tisztek, illetőleg ezek özvegyei és árvái bírnak igényvel.

Felhivatnak tehát az igényjogosultak, hogy a szükséges igazoló okmányokkal felszerelt pályázati folyamodványaikat folyó évi augusztus hó 15-éig a trieszti cs. és kir. tengerész kerületi parancsnokságnál nyújtsák be.

A folyamodó szegénységi, vagy helyhatósági bizonyítvánnyal tartozik igazolni, hogy vagyontalan szegény és segélyre szorul.

A fenti határidőn túl elkésve beérkező folyamodványok nem vétetnek figyelembe.